SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET

Uzvjerovah, zato besjedim

(2 Kor 4,13)

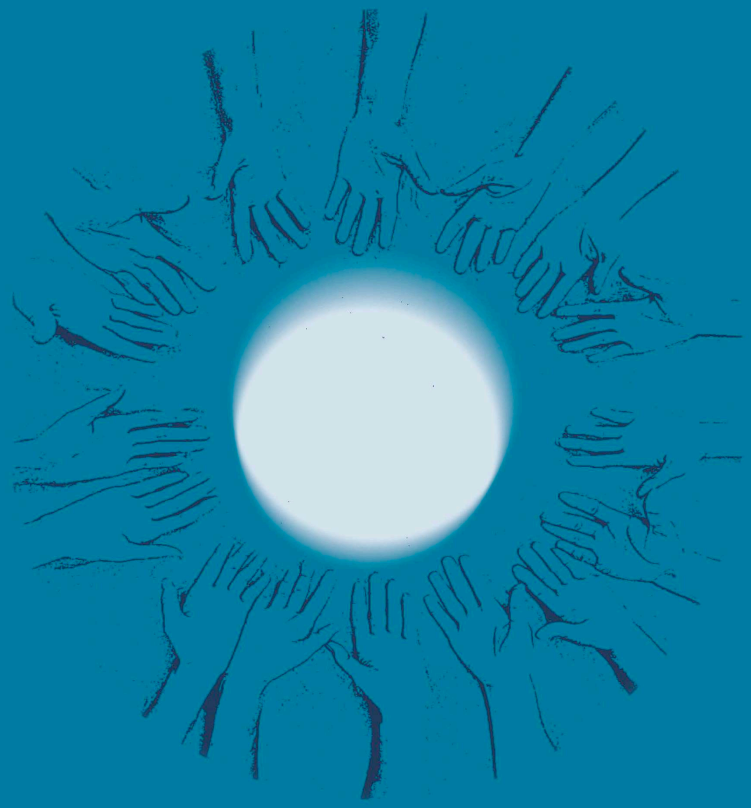

ZBORNIK U ČAST PROF. DR. SC. JOSIPA BALOBANA
POVODOM 70. GODINE ŽIVOTA

KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET
SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Uzvjerovah, zato besjedim

(2 Kor 4,13)

Zbornik u čast prof. dr. sc. Josipa Balobana
povodom 70. godine života

KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

UZVJEROVAH, ZATO BESJEDIM (2 Kor 4,13)
Zbornik u čast prof. dr. sc. Josipa Balobana povodom 70. godine života

Biblioteka: Zbornici radova
Knjiga X.

Sunakladnici
Sveučilište u Zagrebu, Katolički bogoslovni fakultet
Kršćanska sadašnjost d.o.o.

Za sunakladnike
Mario Cifrak, dekan Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
Stjepan Brebrić, direktor Kršćanske sadašnjosti d.o.o.

Povjerenstvo za izdavačku djelatnost Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
Nenad Malović, Anto Barišić, Ana Biočić, Nedjeljka s. Valerija Kovač, Vanda Kraft Soić

Uredili
Josip Šimunović
Silvija Migles

Recenzenti
Ivan Balabanić, Taras Barščevski, Ana Biočić, Alojz Ćubelić, Ivan Dodlek, Andrea Filić, Jadranka Garmaz, Veronika s. Nela Gašpar, Marijana Kompes, Vanda Kraft Soić, Ante Mateljan, Božidar Mrakovčić, Ivica Pažin, Franjo Podgorelec, Vinko Potočnik, Davor Šimunec, Anton Tamarut, Franjo Velčić, Karlo Višaticki, Antun Volenik, Boris Vulić

Jezična lektura i korektura
Sanja Plevko

Prijevod sažetaka na engleski jezik:
Nenad Polgar

Prijelom i grafičko oblikovanje
Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Tisak
Denona d.o.o., Zagreb

Naklada: 700

ISBN 978-953-6420-20-9 (Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu)
ISBN 978-953-11-1278-9 (Kršćanska sadašnjost)

Tiskano u studenom 2019.

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001046534

Copyright ©: Sveučilište u Zagrebu, Katolički bogoslovni fakultet; Kršćanska sadašnjost d.o.o.
Knjiga je objavljena uz financijsku potporu Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske.

Uzvjerovah, zato besjedim

(2 Kor 4,13)

ZBORNIK U ČAST PROF. DR. SC. JOSIPA BALOBANA
POVODOM 70. GODINE ŽIVOTA

Uredili:
Josip Šimunović
Silvija Migles

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Kršćanska sadašnjost

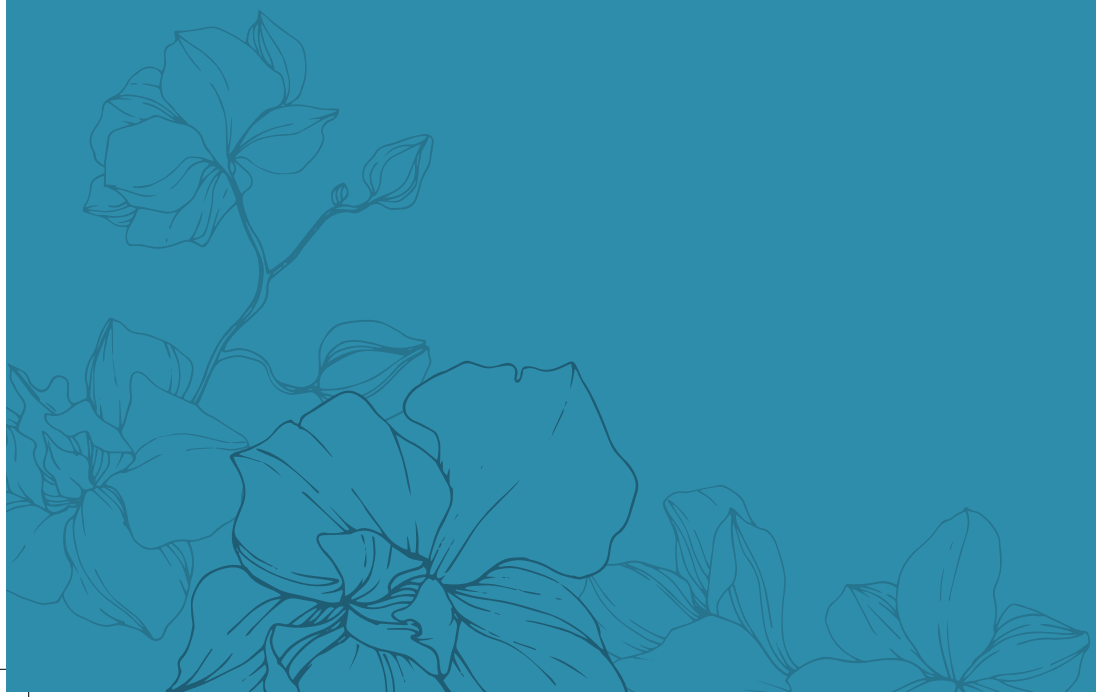

DIACOVENSIA
Papa Franjo odgovara
Vrednote kršćanske
u Europi

Predgovor

U darovanosti čovjeka postoje određeni važni trenutci koji tkaju jedinstvenu i neponovljivu priču, stvarajući bogatstvo ostvarenosti osobe u ljepoti života i radosti blizine. Koliko god bilo ljudi na ovome našem svijetu, svatko bi se mogao, unatoč dinamici vlastitih životnih dana, prisjetiti, a onda i izreći koji su to posebni trenutci darovanoga života.

Posve smo uvjereni da bi to vrlo lako znao i živopisno mogao ispričati prof. dr. sc. Josip Baloban, svećenik Zagrebačke nadbiskupije, pastoralni teolog, dugogodišnji profesor i pročelnik Katedre pastoralne teologije te dekan Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Impresivna i bogata biografija i bibliografija prof. dr. sc. Josipa Balobana uistinu ostavljaju vidljivi trag u novijoj crkvenoj i društvenoj stvarnosti, i to od osamdesetih godina prošloga 20. stoljeća pa sve do današnjega dana, u devetnaestoj godini 21. stoljeća. Nadamo se i želimo da bude još godina u kojima će bogato srce i um profesora Josipa Balobana tkati biografiju i bibliografiju života i vremena na kojima će ostati pečat prepoznatljivosti i razmišljanja jednog čovjeka, svećenika i teologa, Osobe koja je svoj život darovala svojoj Crkvi i domovini Hrvatskoj!

Još 1987. godine, tada kao mladi teolog, napisao je Josip Baloban u svojoj knjizi *Čovjek kao voljeno biće*: „Isus predvodi kršćane u veoma zanimljivo iskustvo, a ono obuhvaća slijedeće: kršćanin mora živjeti i raditi s ljudima, njima biti na služenje, s njima se usuditi sumnjati i nadati, s njima treba plakati i trpjeti i zajedno s njima radovati se njihovim uspjesima. To rečeno usko je povezano sa spremnošću živjeti za druge. Bez te spremnosti ne može se čovjek s drugima nadati i radovati, te ne može s njima plakati i trpjeti. Da bi u svemu tome uspio, kršćanin treba s radošću biti smion htjeti svaki novi dan nanovo oblikovati i kao novu šansu promatrati, te takvu i ostvarivati.“[1]

Jednom napisane, ove riječi oblikuju Profesorovu čovječnost u konkretnosti darovanih životnih dana i susreta s brojnim biskupima, svećenicima, redovnicima, redovnicama te mnogim angažiranim vjernicima laicima, kao i s onim distanciranim, rubnim vjernicima i (ne)praktikan-

1 Josip BALOBAN, *Čovjek kao voljeno biće*, Zagreb, 1987., 31.

tima. Ti susreti očitovali su se bilo u važnosti službi koje je obnašao, bilo u zajedništvu prijateljstva, bilo u neočekivanim susretima. Za to vidljivo svjedočanstvo čovječnosti od srca zahvaljujemo!

Kao svećenik Josip Baloban bio je trajno prisutan u pastoralnom životu svoje Zagrebačke nadbiskupije i Crkve u Hrvata: u pastoralnom radu u župama Novoga Zagreba (1981. – 1988.), u organizaciji studentskoga vjeronauka u gradu Zagrebu (1986. – 1992.), kao višegodišnji tajnik najvećega i najznačajnijega okupljanja hrvatskih svećenika *Teološko-pastoralnog tjedna za svećenike u Zagrebu* (1993. – 2000.), kao kanonik Prvostolnog kaptola zagrebačkog i arhiđakon, kao član različitih crkvenih tijela... Njegova prisutnost bila je redovito obilježena aktivnim sudjelovanjem u raspravama u kojima je na svoj specifičan zdravokritički način ukazivao na probleme i na moguća rješenja.

U životu i radu prof. dr. sc. Josipa Balobana posebno mjesto zauzima bavljenje teologijom, i to pastoralnom teologijom. U hrvatskoj postkoncilskoj teologiji tražio je rješenja za postkoncilske pastoralne izazove u širem sklopu razvoja europske teologije kako u susretima s europskim pastoralnim teolozima tako, napose, u interdisciplinarnom traženju novih putova u Republici Hrvatskoj. U tom kontekstu posebno mjesto u njegovu zauzetom radu za razvoj crkvenoga i društvenoga života u Hrvatskoj zauzima vođenje međunarodnog znanstveno-istraživačkog projekta *European Values Study – Europsko istraživanje vrednota za Hrvatsku* (EVS: 1998. – 2019.). Pod njegovim vodstvom provedena su tri vala istraživanja za Hrvatsku, i to: treći val (EVS – 1999.), četvrti val (EVS – 2008.) i peti val (EVS – 2017.). Na temelju tih triju istraživanja/projekata objavljene su tri knjige na hrvatskom i jedna na engleskom jeziku, zatim tri tematska broja znanstveno-teološkog časopisa *Bogoslovska smotra*, dva tematska broja znanstvenoga časopisa *Društvena istraživanja* te više desetaka članaka na hrvatskom i stranim jezicima istraživača s projekta *European Values Study – Europsko istraživanje vrednota za Hrvatsku*.

Napose, kao profesor na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu kojem je posvetio 38 godina predanoga rada kao profesor, kao pročelnik Katedre pastoralne teologije (1993. – 2019.), kao dvogodišnji pročelnik novoosnovane Katedre religiozne pedagogije i katehetike (1996. – 1998.) i kao dekan u tri mandata (2002. – 2005. i 2007. – 2008.), ali i kao istaknuti član akademske zajednice Sveučilišta u Zagrebu na različitim funkcijama u tijelima Sveučilišta i Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske.

Jedan od važnih trenutaka ispunjenosti života posve je sigurno i određeni životni vijek. Životna dob od 70 godina (17. svibnja 2019.) lijepa je životna riznica u kojoj se mnogo toga vrijednoga može pronaći. Tu životnu riznicu želimo oteti zaboravu prošlosti i u sadašnjem trenutku usmjeriti prema zajedničkoj izgradnji bolje budućnosti za sve.

S tim nadahnućem nastala je ova knjiga pod naslovom *Uzvjerovah, zato besjedim (2 Kor 4,13). Zbornik u čast prof. dr. sc. Josipa Balobana povodom 70. godine života.* Uzvjerovati Bogu događaj je srca, živoga susreta u duhu i umu. Iz ljudskoga srca zatim izlaze riječi koje su plod onoga što se u njemu nosi. Naslov knjige *Uzvjerovah, zato besjedim* živopisno odražava duh Josipa Balobana kojega trajno i neporecivo u svemu nadahnjuje Isus iz Nazareta, a zatim i bogatstvo jezika koji odiše starinom, poštovanjem prema tradiciji i ukorijenjenosti u katoličkom identitetu. Drugim riječima, iz te vjere proizašao je sav život, rad i teološka misao prof. dr. sc. Josipa Balobana. Vjera utemeljena na čvrstim korijenima vidljiva je u bogatoj razgranatosti stabla Profesorova života koji je donio, koji donosi i koji će donijeti plodove ugodne za oko i korisne za rast i oplemenjivanje mnogih.

Uz *Predgovor* knjiga sadrži *Uvodnu misao uz znanstvene radove* pod naslovom *I mi vjerujemo pa zato i besjedimo (2 Kor 4,13)* te trideset i jedan znanstveni rad koji su podijeljeni u četiri tematske cjeline: *Pastoralni razgovori*, *Biblijsko-dogmatska riječ*, *Crkva i društvo u dijalogu* i *Katehetsko-vjeronaučni navještaj*. Na kraju *Zbornika* nalazi se *Životopis* (biografija) i *Bibliografija* prof. dr. sc. Josipa Balobana.

Kao što je i sam Svečar tijekom svoga života u duhu Isusa Krista susretao mnoge ljude, tako je i u nastajanje ovoga *Zbornika* bilo uključeno mnogo ljudi koji su prije svega u velikodušnosti duha, a zatim i svojim prilozima – svojim znanstvenim radovima, stručnim recenzijama i savjetima – doprinijeli da rukama možemo listati i očima čitati njegove stranice. Svima iskreno hvala!

Prof. dr. sc. Josipu Balobanu želimo da ovaj *Zbornik* njemu u čast bude i naša zahvala za sve što je svojom ljudskošću i profesionalnim radom učinio i tako oplemenio darovano vrijeme, prostor i ljude!

Josip Šimunović i Silvija Migles

I mi vjerujemo
pa zato i besjedimo

(2 Kor 4,13)

Uvodna misao uz znanstvene radove

Na mnogo načina možemo drugima izraziti zahvalnost i poštovanje. Jedan od načina je i objaviti knjigu koja se posvećuje određenoj osobi. Upravo to se dogodilo s knjigom *Uzvjerovah, zato besjedim (2 Kor 4,13*). *Zbornik u čast prof. dr. sc. Josipa Balobana povodom 70. godine života* koja je s izrazitom nakanom ugledala svjetlo dana i koju će moći čitati mnogi ljudi. Nakana objavljivanja *Zbornika* otkriva se u zahvalnosti za život i djelovanje prof. dr. sc. Josipa Balobana, svećenika Zagrebačke nadbiskupije, pastoralnoga teologa i dugogodišnjega profesora pastoralne teologije na Katoličkome bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. *Zbornik* je objavljen u čast Profesorova 70. rođendana i predstavlja dar koji su osmislili Profesorove kolegice i kolege s Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, ali i ostalih teoloških učilišta u Republici Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Sloveniji i Austriji, kao i drugih važnih znanstvenih institucija u Lijepoj našoj.

Kao što je jedna od temeljnih značajki Josipa Balobana kao čovjeka, svećenika i teologa *vjera* iz koje proizlazi sve njegovo djelovanje, a što je vidljivo iz glavnoga naslova zbornika *Uzvjerovah, zato besjedim (2 Kor 4,13)*, tako se na svoj način i sadržaj radova u ovom *Zborniku* može staviti pod zajednički naslov *I mi vjerujemo pa zato i besjedimo (2 Kor 4,13).*

Zbornik u čast prof. dr. sc. Josipa Balobana sadrži *trideset i jedan znanstveni rad*, a radove smo podijelili u četiri tematske cjeline koje se mogu vrlo zgodno i prigodno povezati sa životnim putom i javnim djelovanjem prof. dr. sc. Josipa Balobana. To su: *Pastoralni razgovori*, *Biblijsko-dogmatska riječ*, *Crkva i društvo u dijalogu* i *Katehetsko-vjeronaučni navještaj.*

Pastoralni razgovori naslov je prve tematske cjeline i u njoj pronalazimo deset znanstvenih radova uglavnom pastoralnih teologa. Prof. dr. sc. Josip Baloban je pastoralni teolog koji je tijekom svoga svećeničkog te znanstveno-stručnog i profesionalnog djelovanja razmišljao nad sadašnjom i budućom crkvenom i društvenom praksom vjere, i to analitički, kritički i normativno. Stoga *Pastoralni razgovori* na osobit način označavaju život i djelovanje Josipa Balobana u svoj širini tema kojima se u svojemu dugogodišnjem teološkom radu bavio.

Članak Pere Aračića *Osnaživanje očinstva i majčinstva u pastoralnoj praksi*, koji je prvi u *Zborniku*, obrađuje vrlo aktualnu temu crkvenoga i društvenoga života u Hrvatskoj. Alojzije Čondić metodom pastoralne/evanđeoske prosudbe u radu *Župna zajednica – od pastoralnoga središta do pastoralne periferije* propituje poslanje župne zajednice kroz njezino poimanje pastoralnog središta i periferije, a zatim potaknut pastoralnom strategijom pape Franje reflektira o *izlaženju* na crkvene periferije. Milan Šimunović svoj rad *Prema evangelizaciji „kršćana praga" i „predvorja naroda". Nemoguća misija?* usmjeruje prema primjerenoj evangelizaciji „kršćana praga" i „predvorja naroda", u nadi da će barem dijelom odgovoriti na pitanje je li unutarnja promjena Crkve te drugačija i učinkovitija okrenutost prema udaljenima i indiferentnima „nemoguća misija" ili pak, snagom Duha Svetoga, ostvariv zadatak. Paul Michael Zulehner, poznati europski pastoralni teolog, u radu *Brücken bauen* prisjeća se prijateljstva s prof. dr. sc. Josipom Balobanom te projekata i aktivnosti koje su zajedno poduzimali, a sve u svrhu promocije pastoralnih teologa i teologinja iz Republike Hrvatske te pastoralne teologije na prostorima bivših komunističkih zemalja srednje i istočne Europe, ističući pri tome Balobanov usmeni i tekstualni doprinos. Nikola Vranješ piše o novoj dijaloškoj paradigmi shvaćanja evolucije na zemlji i vjere u Boga Stvoritelja u radu *Per una nuova ripresa del dialogo tra il paradigma di evoluzione e di creazione. Rilievi teologico-pastorali*. Nova evangelizacija uvijek je aktualna tema za vrednovanje crkvenoga djelovanja. Ivo Džinić i Vikica Vujica u radu *Pokušaji nove evangelizacije u Crkvi danas* nastoje ukazati na neke konkretne pokušaje nove evangelizacije u suvremenoj crkvenoj praksi. Stanislav Šota u članku *Pastoralno-teološka problematika inkulturacije u dokumentima pape Franje* bavi se aktualnom temom za vrijeme u kojem živimo. Danijel Crnić u radu *„Presbyterorum ordinis" kao nacrt koncilske teologije prezbiterata te „Optatam totius" kao njezino obogaćenje* predstavlja dekret o službi i životu svećenika *Presbyterorum ordinis* kao svojevrsni nacrt koncilske teologije prezbiterata, a dekret o odgoju i obrazovanju svećenika *Optatam totius* kao njezino obogaćenje. Posljednja dva znanstvena rada u prvoj cjelini *Pastoralni razgovori* promišljaju o pastoralu duhovnih zvanja. Martina s. Ana Begić u članku *Pastoral duhovnih zvanja – prošlost, sadašnjost i budućnost* razmišlja o pastoralu duhovnih zvanja te novim putovima i izazovima koji se javljaju u suodnosu s vrednotama redovništva. Josip Šimunović i Filip Marić u radu *Poruke pape Benedikta XVI. za Svjetski dan molitve za zvanja. Poticaji za pastoral duhovnih zvanja*

pišu o pastoralu duhovnih zvanja na temelju poruka pape Benedikta XVI. za Svjetski dan molitve za zvanja.

Biblijsko-dogmatska riječ predstavlja drugu cjelinu *Zbornika* koju čini šest znanstvenih radova. Nadahnjivanje Božjom (R)riječi, dogmatskom riječi te razgovorom s Bogom, oblikovalo je i vodilo stvaranju osobnih i profesionalnih stavova i izričaja prof. dr. sc Josipa Balobana.

Članak Bože Lujića *Biblijsko-pastoralni vidovi glavne Isusove zapovijedi* prvi je u cjelini *Biblijsko-dogmatska riječ* i obrađuje biblijsko-pastoralne vidove Isusove glavne zapovijedi ljubavi – ljubavi prema Bogu i ljubavi prema bližnjemu. Ivan Karlić u radu *Isus Krist i suvremeni čovjek: evanđeoska načela i aktualizacija* promišlja o uvijek važnom pitanju aktualizacije i konkretnog življenja Evanđelja, odnosno vjere u Isusa Krista. Mario Cifrak i Monika Prša u radu *„Krenu Isus sa svom odlučnošću prema Jeruzalemu" Lk 9,51 – egzegetski komentar* pod egzegetskim vidom obrađuju tu važnu tematiku. *Isus Krist – most između Boga i čovjeka u djelu „Dijalog Božanske providnosti" svete Katarine Sijenske*, dominikanke, trećoredice, mističarke i crkvene naučiteljice tema je rada Marije Pehar i Karla Keve. *„Bog vjere" i „Bog filozofa" u teologiji Josepha Ratzingera / Benedikta XVI.* tema je koju istražuju Nedjeljka s. Valerija Kovač i Milan Gelo. Drugu cjelinu *Zbornika* zaključuje članak Ivana Bodrožića i Ivice Šimunovića pod naslovom *Poniznost Blažene Djevice Marije u spisima sv. Bernarda iz Clairvauxa*.

Prof. dr. sc. Josip Baloban u svojim je stručnim i znanstvenim radovima, funkcijama koje je obnašao, kao i nastupima u medijima sustavno promišljao o Crkvi kao dijelu društvene stvarnosti, o dijalogu u Crkvi i u društvu te o dijalogu između Crkve i društva. U tom kontekstu je iznimno važna činjenica da je prof. dr. sc. Josip Baloban dugogodišnji voditelj (1998. – 2019.) međunarodnoga istraživačkog projekta *European Values Study – Europsko istraživanje vrednota* za Republiku Hrvatsku u koji je skladno uključio i obogaćujući dijalog teologa, ali i sociologa, pravnika i psihologa. Danas je neophodan dijalog za razvoj zdravih i konstruktivnih odnosa u Crkvi i u društvu te dijalog između Crkve i društva. Zato je i naslov treće tematske cjeline *Zbornika Crkva i društvo u dijalogu*. Bogatstvo cjeline vidljivo je u devet znanstvenih radova u kojima autori iz svojih gledišta i perspektiva razmišljaju o odnosima Crkve i društva.

Treću cjelinu otvara članak Jurja Batelje *Nadbiskup Alojzije Stepinac i Katolička akcija. Pokušaj uređenja organiziranog katoličkog djelovanja u Hrvatskoj* koji obrađuje lik blaženog Alojzija Stepinca i njegovu povezanost s

Katoličkom Akcijom u pokušaju uređenja organiziranoga katoličkog djelovanja u Hrvatskoj. *Socijalni nauk Crkve: crkveno učiteljstvo i teologija* rad je koji potpisuju Stjepan Baloban i Silvija Migles. Autori analiziraju ulogu crkvenoga učiteljstva u razvoju socijalnog nauka Crkve te zanimanje teologa i teologije za socijalni nauk Crkve u Hrvatskoj nakon demokratskih promjena općenito i posebno u odnosu na pastoralnu teologiju pod vidom socijalnog pastorala, sintagme koju je među prvima u Republici Hrvatskoj tematizirao prof. dr. sc. Josip Baloban. *Etno-religioznost: Religioznost, nacionalni identitet i političke orijentacije u hrvatskom društvu* naslov je članka Krunoslava Nikodema i Siniše Zrinščaka. Članak se temelji na rezultatima triju empirijskih istraživanja koja su u sklopu međunarodnoga istraživačkog projekta *European Values Study* u Republici Hrvatskoj provedena 1999., 2008. i 2017. godine. Osnovni cilj rada je analiza suodnosa religioznosti, nacionalnog identiteta i političkih orijentacija u hrvatskome društvu. Tonči Matulić u radu *Neka vrijednosna pitanja razvoja, istraživanja i znanosti* promišlja o vrijednosnim, odnosno etičkim pitanjima razvoja, istraživanja i znanosti. O temi *Spoznajni altruizam i Božje milosrđe u konfliktnom društvu* u svojem radu raspravlja Ivan Šarčević. Migracije su aktualna tema današnjice. U radu *Papa Franjo i fenomen migracija. Poruke za Svjetski dan selilaca i izbjeglica* Tomislav Markić fenomen migracija stavlja u kontekst učenja pape Franje i njegovih poruka za Svjetski dan selilaca i izbjeglica. Mislav Kutleša u članku *Krepost umjerenosti u ekonomsko-financijskom poslovanju prema dokumentu „Oeconomicae et pecuniariae quaestiones"* predstavlja krepost umjerenosti u ekonomsko-financijskom poslovanju. Daniel Patafta u radu *Bratovština pojasa sv. Franje u samostanima kontinentalne Hrvatske* prikazuje Bratovštinu pojasa sv. Franje koja je postojala uglavnom uz svaki franjevački samostan kontinentalne Hrvatske i bila jedno od bitnih obilježja franjevačkoga pastoralnog djelovanja u baroknom razdoblju. Posljednji rad u trećoj tematskoj cjelini je *Sport između arfimacije i dehumanizacije čovjeka. Pogled iz kršćansko-pedagoške i etičke perspektive* Ane s. Thee Filipović i Ivana Lukača. Autori na temelju kulturoloških, etičkih, teoloških i kršćanskopedagoških istraživanja i argumenata pokazuju ambivalentnost sporta, razlučuju njegove pozitivne i negativne aspekte te propituju kako sport svojom pojavnošću danas utječe na život mladih. Donose i obrise kršćanskoga gledanja na sport i odgajanja sportom te iznose zadaće evangelizacije i pastorala sporta.

Posljednju, četvrtu cjelinu *Zbornika* naslovljenu *Katehetsko-vjeronaučni navještaj* zaključuje šest znanstvenih radova katehetičarki i katehetičara.

Prof. dr. sc. Josip Baloban uređivao je katehetske materijale – naime, šest je godina (1986. – 1992.) u Katehetskom centru Zagrebačke nadbiskupije bio koordinator katehizacije studenata i radničke mladeži, predavao je kolegije iz katehetike i sudjelovao na katehetskim skupovima, a nakon dolaska demokracije u Republiku Hrvatsku devedesetih godina 20. stoljeća često promišlja o katehezi u župnoj zajednici i vjeronauku u školi te duhovno-vjerničkom i profesionalnom identitetu kateheta i vjeroučitelja. Njegovom zaslugom je 1996. godine na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu osnovana nova Katedra religiozne pedagogije i katehetike te je bio njen prvi pročelnik. Zbog toga je bio rado viđen i pozivan predavač na stručnim usavršavanjima trajne formacije kateheta i vjeroučitelja.

Ante Pavlović u članku *Katolički vjeronauk u školi: razvoj novoga „Kurikula" s trajnim vrijednostima* u svom radu kritički propituje i prikazuje *Prijedlog Kurikula Katoličkoga vjeronauka u školi* u svjetlu kurikularnoga koncepta odgoja i obrazovanja i cjelovite kurikularne reforme koja se trenutno provodi u Republici Hrvatskoj. O vjeroučiteljima i prosvjetnim djelatnicima kao promicateljima vrednota u odgojno-obrazovnom sustavu raspravlja Kata s. Amabilis Jurić u radu *Vjeroučitelji i prosvjetni djelatnici promicatelji vrednota u hrvatskom školskom odgojno-obrazovnom sustavu*. Blaženka s. Valentina Mandarić u radu *Profil mladih u dokumentu „Instrumentum laboris. Mladi, vjera i razlučivanje zvanja"*, na temelju analize toga temeljnoga dokumenta za Sinodu o mladima 2018. godine donosi profil mladih kako ga vidi Crkva. *Kriza odraslih. Posljedice za odgoj* naslov je članka Ružice Razum u kojem autorica predstavlja odraslu dob, opisuje sindrom Petra Pana te tematizira ulogu i odgovornost odraslih u odnosu na nove naraštaje. Andrej Šegula, slovenski katehetičar, u radu *„Slovenski katehetski plan" – temelj evangelizacije danas i sutra* predstavlja povijesni razvoj i put oblikovanja *Slovenskog katehetskog plana*. Rad Denisa Barića *Pastoralno-katehetsko djelovanje dr. Ivana Škreblina* zaokružuje četvrtu cjelinu *Zbornika*. Članak prikazuje pastoralno-katehetsko djelovanje dr. Ivana Škreblina koji je svojim životom i radom obogatio društvenu, crkvenu i intelektualnu stvarnost u Hrvatskoj.

Uvodnim mislima uz znanstvene radove željeli bismo pridodati zahvalu svim recenzenticama i recenzentima radova koji čine *Zbornik* u čast 70. rođendana prof. dr. sc. Josipa Balobana. Prijateljsko hvala recenzenticama i recenzentima na njihovoj spremnosti, stručnosti i kolegijalnosti.

Svi koji su bili zamoljeni za stručno mišljenje i recenziju spremno su se odazvali i u planiranom vremenskom razdoblju poslali svoje recenzije. Recenzentice i recenzenti znanstvenih radova u *Zborniku* jesu: Ivan Balabanić, Taras Barščevski, Ana Biočić, Alojz Ćubelić, Ivan Dodlek, Andrea Filić, Jadranka Garmaz, Veronika s. Nela Gašpar, Marijana Kompes, Vanda Kraft Soić, Ante Mateljan, Božidar Mrakovčić, Ivica Pažin, Franjo Podgorelec, Vinko Potočnik, Davor Šimunec, Anton Tamarut, Franjo Velčić, Karlo Višaticki, Antun Volenik, Boris Vulić.

Vjerujemo da će čitateljice i čitatelji u znanstvenim radovima moći pronaći mnoštvo vrijednih misli i poticaja za vlastito obogaćenje, izgradnju ili osmišljavanje djelovanja u Crkvi i u društvu.

Prof. dr. sc. Josipu Balobanu darujemo ovaj *Zbornik* kao iskreno HVALA za sve što je učinio kao svećenik Zagrebačke nadbiskupije, pastoralni teolog i profesor na Katoličkome bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, sa željom da još i dalje djeluje i promišlja aktualnu crkvenu i društvenu stvarnost, na obogaćivanje mnogih! Živio Svečar! *Ad multos annos*!

Josip Šimunović i Silvija Migles

Sadržaj

Predgovor 7

I MI VJERUJEMO PA ZATO I BESJEDIMO (2 KOR 4,13)

Uvodna misao uz znanstvene radove 13

PASTORALNI RAZGOVORI

Pero ARAČIĆ
Osnaživanje očinstva i majčinstva u pastoralnoj praksi 21

Alojzije ČONDIĆ
Župna zajednica – od pastoralnoga središta
do pastoralne periferije 47

Milan ŠIMUNOVIĆ
Prema evangelizaciji „kršćana praga“ i „predvorja naroda“.
Nemoguća misija? 67

Paul Michael ZULEHNER
Brücken bauen 93

Nikola VRANJEŠ
Per una nuova ripresa del dialogo tra il paradigma
di evoluzione e di creazione. Rilievi teologico-pastorali 113

Ivo DŽINIĆ – Vikica VUJICA
Pokušaji nove evangelizacije u Crkvi danas 129

Stanislav ŠOTA
Pastoralno-teološka problematika inkulturacije
u dokumentima Pape Franje 147

Danijel CRNIĆ
Presbyterorum ordinis kao nacrt koncilske teologije
prezbiterata *te Optatam totius* kao njezino obogaćenje 167

Martina s. Ana BEGIĆ
Pastoral duhovnih zvanja – prošlost, sadašnjost i budućnost 193

Josip ŠIMUNOVIĆ – Filip MARIĆ
Poruke pape Benedikta XVI. za Svjetski dan molitve za zvanja. Poticaji za pastoral duhovnih zvanja 215

BIBLIJSKO-DOGMATSKA RIJEČ

Božo LUJIĆ
Biblijsko-pastoralni vidovi glavne Isusove zapovijedi 241

Ivan KARLIĆ
Isus Krist i suvremeni čovjek: evanđeoska načela i aktualizacija 259

Mario CIFRAK – Monika PRŠA
„Krenu Isus sa svom odlučnošću prema Jeruzalemu“ Lk 9,51 – egzegetski komentar 279

Marija PEHAR – Karlo KEVO
Isus Krist – most između Boga i čovjeka u djelu *Dijalog Božanske providnosti* svete Katarine Sijenske 299

Nedjeljka s. Valerija KOVAČ – Milan GELO
„Bog vjere“ i „Bog filozofa“ u teologiji Josepha Ratzingera / Benedikta XVI. 325

Ivan BODROŽIĆ – Ivica ŠIMUNOVIĆ
Poniznost Blažene Djevice Marije u spisima sv. Bernarda iz Clairvauxa 347

CRKVA I DRUŠTVO U DIJALOGU

Juraj BATELJA
Nadbiskup Alojzije Stepinac i Katolička akcija. Pokušaj uređenja organiziranog katoličkog djelovanja u Hrvatskoj 379

Stjepan BALOBAN – Silvija MIGLES
Socijalni nauk Crkve: crkveno učiteljstvo i teologija 409

Krunoslav NIKODEM – Siniša ZRINŠČAK
Etno-religioznost: Religioznost, nacionalni identitet i političke orijentacije u hrvatskom društvu 431

Tonči MATULIĆ
Neka vrijednosna pitanja razvoja, istraživanja i znanosti 451

Ivan ŠARČEVIĆ
Spoznajni altruizam i Božje milosrđe u konfliktnom društvu 467

Tomislav MARKIĆ
Papa Franjo i fenomen migracija. Poruke za Svjetski dan selilaca i izbjeglica 485

Mislav KUTLEŠA
Krepost umjerenosti u ekonomsko-financijskom poslovanju prema dokumentu *Oeconomicae et pecuniariae quaestiones* 505

Daniel PATAFTA
Bratovština pojasa sv. Franje u samostanima kontinentalne Hrvatske 535

Ana s. Thea FILIPOVIĆ – Ivan LUKAČ
Sport između afirmacije i dehumanizacije čovjeka. Pogled iz kršćansko-pedagoške i etičke perspektive 553

KATEHETSKO-VJERONAUČNI NAVJEŠTAJ

Ante PAVLOVIĆ
Katolički vjeronauk u školi: razvoj novoga *Kurikula* s trajnim vrijednostima 573

Kata s. Amabilis JURIĆ
Vjeroučitelji i prosvjetni djelatnici promicatelji vrednota u hrvatskom školskom odgojno-obrazovnom sustavu 615

Blaženka s. Valentina MANDARIĆ
Profil mladih u dokumentu *Instrumentum laboris. Mladi, vjera i razlučivanje zvanja* 639

Ružica RAZUM
Kriza odraslih. Posljedice za odgoj 659

Andrej ŠEGULA
Slovenski katehetski plan – temelj evangelizacije danas i sutra 677

Denis BARIĆ
Pastoralno-katehetsko djelovanje dr. Ivana Škreblina 693

ŽIVOTOPIS I BIBLIOGRAFIJA

Životopis Josipa Balobana: Na relaciji vjernosti Božjoj riječi i konkretnom povijesnom čovjeku 711

Prva cjelovita bibliografija prof. dr. sc. Josipa Balobana 729

ZBORNICI RADOVA
KATOLIČKOGA BOGOSLOVNOG FAKULTETA
SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

I.

50. obljetnica svečanog otvaranja i početka Drugoga vatikanskog koncila

II.

Filozofija i teologija u kontekstu znanstveno-tehničke civilizacije

III.

Štovanje Bogorodice na području Sisačke biskupije

IV.

Filozofija i religija – suvremene perspektive

V.

Mariologija nakon Drugoga vatikanskog koncila:
prihvaćanje, rezultati i perspektive

VI.

Religija između hermeneutike i fenomenologije

VII.

Nastavničke kompetencije

VIII.

Da život imaju

IX.

Sv. Nikola Tavelić mučenik – njegovo vrijeme i trajna poruka

X.

Uzvjerovah, zato besjedim (2 Kor 4,13)

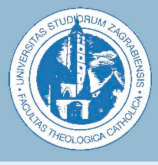

ISBN 978-953-11-1278-9

9 789531 112789

Cijena 260 kn